

**Vrede.
Wie
durft?**

Magazine

3 Herfst 2021
www.paxvoorvrede.nl

**Vredesweek 2021
Doe mee!**

**Theatervoorstelling
over Srebrenica**

**Vrouwen werken aan vrede
in Zuid-Soedan**

Geloof, empathie, hoop, begrip en liefde

Foto: Sandra Kalsbeek

Het gaat aan alle kanten fout. En dan moet de nieuwe zondvloed nog komen. Het NOS Journaal had zojuist de laatste lading ellende in de wereld samengevat. De Taliban rukt op in Afghanistan, mensen slaan op de vlucht. Het coronavirus raast door landen waar geen vaccins zijn en weinig toegeruste zorg. Peter R. de Vries is doodgeschoten. Onwillekeurig dacht ik terug aan toen Pim Fortuyn en Theo van Gogh werden vermoord. Terreuraanslagen in wereldsteden, oorlogen daar waar olie is. En nu roert ook Moeder Aarde zich. Delen van Canada, Griekenland en Turkije staan in de brand. Hevige regenval veroorzaakte vloedstromen in België, Duitsland, Nederland en China. Je snapt meteen waarom er wereldwijd honderden varianten zijn op het verhaal dat wij kennen van de ark vol dieren en de regenboog als belofte. We kunnen allitereren tot we er moedeloos bij neervallen: Wereldwijde warmte. Kwade koningen. Muitende menigte. Louche leiders. Polariserende protesten. Intussen proberen Rutte en Kaag een meerderheid te vormen. In een politiek landschap dat zo gefragmenteerd is als de wereldkaart, en waar aan de randen, links en rechts, zo hard geschreeuwd wordt dat het midden van de samenleving de werkelijk ongehoorden zijn. En toch zijn er komende september mensen die de straat op gaan, niet om te protesteren, maar zoekend naar verbinding, tijdens de Vredesweek. Mijn vroegere zelf had het, allitererend, nostalgisch naïef genoemd. Want waar de een met lichtblauwe verf een vredesduif schildert, daar is het verderop in de stad bloed dat de straten kleurt. Van een misdaadadviseur en advocaat, van kinderen die in elkaar geslagen worden omdat ze *anders* zijn. Om zwartgallig van te worden. Maar in Trouw las ik ooit iets van Erik de Jong, beter bekend als de muzikant Spinvis: "Empathisch zijn, begrip tonen, niet te snel oordelen: allemaal eigenschappen die nu in een kwaad daglicht staan (theedrinkende weggijzers!), maar ik ben ervan overtuigd dat het de enige manier is om een samenleving draaiende te houden". En dus openstaan voor mensen als Ismail (coverfoto) en Abdelilah (column pag. 3). Zij vluchtten uit Syrië en vertelden op Nederlandse scholen hun verhaal. Om veroordelen te verminderen. Wat rest ons meer dan dat, als we weten dat van geloof, hoop en liefde, die laatste de grootste is. Zoals Leonard Cohen al zong in zijn donkere lied The Future: 'Love is the only engine of survival'. ♦

Hein Bosman

Reageren? Mail naar achterban@paxvoorvrede.nl

5

Walk of Peace in Zwolle

Een van de meeste kenmerkende onderdelen van de Vredesweek is de Walk of Peace, een vredeswandeling die in veel plaatsen in Nederland wordt gehouden. Elk jaar is er ook een landelijke Walk of Peace, die speciale aandacht krijgt van de Raad van Kerken en PAX. Dit jaar is die in Zwolle, op 18 september van 13.30 tot 16.30 uur.

6

Dagelijkse strijd in Palestina

Het door PAX gesteunde EAPPI begeleidt in Palestina de lokale bevolking en gemeenschappen. Ze bieden een 'beschermende aanwezigheid' en zijn getuige van hun dagelijkse strijd en hoop.

8

Agenda Vredesweek 2021

De Vredesweek 2021 puilt uit van de activiteiten. Een greep daaruit vind je in de agenda. Van de Vredesweeklezing door Utrechts burgemeester Sharon Dijksma tot het evenement PAX Power to the People.

10

Werken aan vrede in Zuid-Soedan

Inclusief samenleven is niet alleen het thema van de Vredesweek 2021 maar een ideaal dat wereldwijd aandacht verdient. Ook in Zuid-Soedan. Daar eisen vrouwen hun plek op om het werken aan vrede. En wat daar geldt, gaat ook in Nederland op: "We lijken heel erg op elkaar, daarom is het ook zo belangrijk om samen te werken en elkaar te versterken".

12

Theaterstuk Srebrenica

Het drama van Srebrenica door de ogen van een overlevende én een Dutchbatter. In het theaterstuk Gevaarlijke Namen dat deze maand in première gaat, worden voor het eerst beide perspectieven uitgebreid belicht.

Colofon

PAX Magazine Nummer 3 / Vredeskant 2021
PAX staat voor vrede. Samen met mensen in conflictgebieden en kritische burgers in Nederland werken wij aan een menswaardige en vreedzame samenleving, overal in de wereld.
PAX Magazine verschijnt elk kwartaal en wordt toegezonden aan donateurs, sympathisanten en andere geïnteresseerden.
Redactie Hein Bosman.
Aan dit nummer werken mee Anne Leenen, Hein Bosman, Janneke Juffermans, Albin Hillert, Jostijn Ligtoet, Sandra Kalsbeek, Noa Harmsen.
Fotografie o.a. Lize Kraan, PAX
Basisvormgeving Het Ilzeren Gordijn, Amsterdam
Vormgeving Van Deventer, 's-Gravenzande
Druk Van Deventer, 's-Gravenzande
ISSN 2352-300X

St. Jacobsstraat 12
 3511 BS Utrecht
 Postbus 19318
 3501 DH Utrecht
 Tel: 030 - 233 33 46
 achterban@paxvoorvrede.nl
 www.paxvoorvrede.nl
 IBAN: NL03TRIO 0390 5150 00

PAX Magazine is beschikbaar in gesproken vorm voor mensen met een leesbeperking bij de Christelijke Bibliotheek voor blinden en slechtzienden. Wilt u een abonnement op dit tijdschrift in een aangepaste leesvorm of wilt u hierover meer informatie? Dan kunt u contact opnemen met de CBB, tel. nr. 0341-56 54 99, e-mail: info@cbb.nl

Luisteren en gehoord worden

Een mooie droom hoor, dat inclusief samenleven. Als het in Syrië mogelijk was geweest, zou ik waarschijnlijk nooit in Nederland terechtgekomen zijn. Inclusief samenleven betekent dat iedereen gehoord wordt, en dat was in mijn geboorteland niet zo. Ik kwam al op jonge leeftijd in opstand tegen het onderdrukkende regime. Een jongetje dat met graffiti het woord *vrijheid* op een muur spoot, werd meegenomen naar het politiebureau. Daar werd hij mishandeld en gedood. Een kind nog. Veel gebieden in Syrië kwamen in de mangel tussen de troepen van Assad, rebellen en en ISIS. Religieuze extremisten zijn natuurlijk niet mensen die inclusief samenleven hoog in het vaandel hebben staan.

Mijn gezin vluchtte alle kanten op, binnen Syrië, naar Turkije, naar Nederland. Ik woon in Utrecht, een van mijn broers in Den Haag, mijn zus in Zeist. Het is heel fijn om ze in de buurt te hebben, maar ik voelde me toch al niet alleen. Ik heb snel veel nieuwe mensen leren kennen. Dat is zo belangrijk, openstaan voor anderen... en hun verhalen. Door alleen maar te praten met mensen kun je op andere ideeën komen.

Elkaar ontmoeten en praten is de basis van goed samenleven. Dat was natuurlijk ook hoe ik bij PAX terecht kwam. Sommige scholieren waren bang voor vluchtelingen, voor buitenlanders. Ik en veel andere Syriërs gingen met het project Verhaal van mijn Vlucht de klassen langs. Alleen al door onze verhalen te vertellen zag ik in no time jongeren veranderen.

In Utrecht woon ik in een complex samen met studenten, voormalig vluchtelingen en mensen die moeten re-integreren in de samenleving. Voor sommigen is dat wellicht een doembeeld, die willen liever alleen soortgenoten om zich heen. Maar ik merk dat het je leven echt kan verrijken. Sta open voor elkaar, voor het verhaal van anderen, en vertel dat van jezelf. Luisteren en gehoord worden, in de Vredesweek en alle andere weken van het jaar. ♦

Abdelilah

Koninklijke onderscheiding voor Puco Danilovic

PAX-collega Puco Danilovic ontving op 8 juli tot zijn grote verrassing een Koninklijke Onderscheiding uit handen van Reinout Vos, de Nederlandse ambassadeur in Bosnië en Herzegovina. Puco, op dat moment in Srebrenica, werd ter gelegenheid van zijn pensionering bij PAX benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau. Puco werd door de gemeente Leiden voorgedragen voor de onderscheiding vanwege alles wat hij bereikt heeft 'in de aandacht voor de diepe tragedie die in Srebrenica heeft plaatsgevonden en in de doorwerking daarvan in de relaties tussen verschillende groepen in zowel Bosnië-Herzegovina als in Nederland voor Srebrenica'. Dion van den Berg, projectleider Europa bij PAX: "Puco kwam als vluchteling 25 jaar geleden met vrouw en twee kleine kinderen in Nederland aan. Hij maakte zich als burger en PAX-medewerker zeer verdienstelijk, in zijn woonplaats Leiden en in Bosnië en op de Balkan. Deze bijzondere eer is hem zéér gegund."

Puco Danilovic

PAX in de media

De Volkskrant plaatste een opinieartikel van Dion van den Berg en Nevenka Tromp-Vrkić. 26 jaar na de genocide van Srebrenica dreigt nieuw drama op de Balkan. Nationalisme viert hoogtij, en deelname van de landen aan de Eu komt niet dichterbij. Terwijl dit de enige oplossing lijkt om iets aan het probleem te doen.

In het **Algemeen Dagblad** was er aandacht voor Zuid-Soedan. Het land bestaat dit jaar tien jaar. De krant sprak met PAX'er Sara Ketelaar en met bisschop Paride Taban. "Terwijl Zuid-Soedan vandaag zijn tiende verjaardag viert in weinig feestelijke omstandigheden (politieke spanningen, honger en corona) blijft de bisschop glimlachen. Gesteund door de Nederlandse vredesorganisatie PAX benadrukt hij graag lichtpuntjes in een toch somber verhaal."

Collega Egbert Wesselink en PAX-partner dominee James Ninrew stonden in **de Volkskrant** over de aanstaande rechtszaak tegen Lundin. Is de Zweedse oliereus schuldig aan massamoord en verkrachting in Zuid-Soedan?

De Groene Amsterdammer publiceerde het artikel De financiële draaischijf; Onderzoek Internationale wapenhandel en gebruikte daarvoor onderzoek van PAX en sprak met collega Cor Oudes. Deelt Nederland als financiële draaischijf niet in de verantwoordelijkheid voor het slijten van wapens aan dubieuze regimes? Vredesorganisatie PAX vindt van wel, vooral als het geld is verdiend met de verkoop van wapens die steden als het Jemenitische Sa'dah in puin leggen. 'Nederland profiteert op deze manier mee van de oorlogsindustrie', zegt PAX-onderzoeker Cor Oudes.

Dagblad **Trouw** besteedde aandacht aan het SOMO-rapport dat concludeert dat Nederlandse energiebedrijven deels verantwoordelijk zijn voor het geweld en onrecht dat Colombianen treft en heeft getroffen rond kolenmijnen in hun land. Onderzoek van PAX werd gebruikt en collega Joris van de Sandt werd geciteerd.

In de **Washington Post** aandacht voor killer robots. Collega Daan Kayser in de krant over de autonome wapens: "We vertrouwen vaak computersystemen; als een computer iets adviseert, vertrouwen we vaak op dat advies. In hoeverre is de mens nog betrokken bij die besluitvorming?"

Verder stond het werk van PAX op **NU.nl**, in het **Nederlands Dagblad**, op de website van **Computable**, en nog eens in **Trouw**.

En daarbovenop kwamen de prachtige activiteiten van de Ambassades voor Vrede naar voren in veel regionale media. Dat laatste is te danken aan de vele mensen die zich in het land inzetten voor vrede, zeker ook rond de aankomende Vredesweek.

OPINIE

Opinie: Er dreigt een nieuw drama op de Balkan

Nationalistische leiders op de Balkan dringen aan op aanpassingen van de grenzen langs etnische lijnen. Daarmee zouden leiders uit de tijd van de genocide alsnog een deel van hun zin kunnen krijgen. De EU en Nederland mogen dit niet laten gebeuren.

Nevenka Tromp-Vrkić en Dion van den Berg 8 juli 2021, 16:26

Een demonstratie van Kosovoarse nationalisten bij de grens tussen Kosovo en Servië.

Landelijke Walk of Peace in Zwolle: 'Jij hoort er bij'

Een van de meest kenmerkende onderdelen van de Vredesweek is de Walk of Peace, een vredeswandeling die in veel plaatsen in Nederland wordt gehouden. Elk jaar is er ook een landelijke Walk of Peace, die speciale aandacht krijgt van de Raad van Kerken en PAX. Dit jaar is die in Zwolle, op 18 september van 13.30 tot 16.30 uur.

Een Walk of Peace (WoP) is dé manier om iets sociaals doen wat daarnaast jouw stad kan veranderen.

Het is een feest van ontmoeting en van ongekende initiatieven voor een samenleving die laat zien dat iedereen erbij hoort. Het thema van de WoP in Zwolle is 'Jij hoort erbij' en deze sluit naadloos aan bij het thema van de Vredesweek: Inclusief Samenleven. Alle vredeswandelingen hebben een verhaal in zich. Je ontmoet verrassende kanten van een stad waarin zoveel mensen zich al inzetten voor een samenleving waarin iedereen kan meedoen.

Sarah Lucassen, de jongste stadsdichter die Zwolle ooit heeft gehad, zal een nieuw vredesgedicht voordragen bij de opening van WoP. Net als de eerste WoP in Den Haag in 2015, begint deze WoP in een veelkleurige wijk, de Dieze, bij Openbare Basisschool De Springplank. De wijk kent een hoog percentage laagopgeleiden, lage inkomens, eenoudergezinnen

Foto: Lize Kraan

Alle leeftijden liepen mee bij deze eerdere Walk of Peace.

Sarah Lucassen draagt een gedicht voor.

en een grote etnische diversiteit. Een basisschool in zo'n wijk heeft dus haar handen vol om gemeenschappelijkheid vorm te geven. Het Vredesplatform Zwolle, dat de WoP organiseert, wil met deze start laten zien hoe belangrijk een basisschool is voor de samenleving van morgen. Hier begint de kunst van het samenleven. De school zal start en eindpunt zijn voor de WoP. Kinderen vertellen over hun dromen en de wijze waarop ze op school met elkaar omgaan.

Deze wandeling loop je in kleine groepjes en vanaf de basisschool ga je

Stan Fritschy vertelt over andere tijden.

de wijk in. Onderweg voert Stan Fritschy, meesterverteller en coach duurzame scholen, je mee naar andere tijden uit Zwolle. Ook de Allevitische Vereniging in Zwolle wil deelnemers hartelijk ontvangen om te vertellen wat hen inspireert. Laat u verrassen door de anderen activiteiten en verhalen onderweg. De wijkvereniging Bollebieste zorgt als gastgever voor koffie en thee en Saeed zorgt voor hapjes. Geert van Dartel, voorzitter van de Landelijke Raad van Kerken, Maryem Lhajoui, stagiaire bij PAX en Michiel van Willigen, wethouder in Zwolle, zullen de WoP om 14 uur openen. ♦

Je kunt je opgeven via: vredesplatformzwolle@gmail.com

'Twintig jaar geleden sprak nie rechten van Palestijnen zoals

Geweld tegen Palestijnen is tijdens de coronapandemie geïntensiveerd. Vanwege de (reis)restricties zijn er minder buitenlandse journalisten, ngo's en vrijwilligers in Israël-Palestina. Dat geldt ook voor het door PAX gesteunde EAPPI. Zij begeleiden de lokale bevolking en gemeenschappen, bieden een 'beschermende aanwezigheid' en zijn getuige van hun dagelijkse strijd en hoop.

Door: Noa Harmsen

Foto's: Albin Hillert

O p een positieve manier bijdragen aan een conflict waar hij als Palestijn in Jeruzalem niet aan kon ontsnappen, dat was de belangrijkste wens van Jack Munayer. Hij is coördinator van EAPPI, het Oecumenisch Begeleidingsprogramma in Palestina en Israël. Een partnerorganisatie van PAX die zich inzet voor de bescherming van kwetsbare Palestijnse gemeenschappen. Jack Munayer is zelf half Palestijns-christen en half Engels en groeide op in Jeruzalem.

"Twintig jaar geleden stuurde de Wereldraad van Kerken op verzoek van Palestijnse kerken buitenlandse waarnemers naar Jeruzalem, om getuige te zijn van de situatie hier. Al snel bleek dat op plekken waar Palestijnse gemeenschappen normaal te maken kregen met intimidatie en geweld, dit veranderde door de aanwezigheid van buitenlandse observators. Daarom is EAPPI ontstaan. We ontvangen waarnemers van over de hele wereld om een beschermende aanwezigheid te bieden aan 'eenieder die zichzelf niet kan beschermen'. De oecumenische begeleiders, zoals de waarnemers genoemd worden, lopen bijvoorbeeld met kinderen naar school of begeleiden herders tijdens het grazen van de kuddes.

Minder geweld in aanwezigheid waarnemers

De waarnemers hebben volgens Munayer een verandering teweeggebracht in de manier waarop er naar het conflict gekeken wordt. "Zo'n vijftien of twintig jaar geleden praatte niemand over de rechten van Palestijnen zoals er tegenwoordig over wordt gesproken." Munayer haalt een recent voorbeeld aan: een paar

mand over de we dat nu doen'

maanden geleden waren er opstanden in Jeruzalem die al snel leidden tot botsingen tussen Israëlische militairen en de Palestijnse bevolking rondom de Tempelberg en de Al-Aqsa moskee. "Voordat Hamas zich hiermee bemoeide, ontstond er een golf van internationale support zoals ik nooit eerder heb gezien. Met onze social media campagnes bereiken we inmiddels honderdduizenden mensen".

Palestijnse gemeenschappen zijn positief over de aanwezigheid van de waarnemers. Toch biedt hun aanwezigheid geen oplossingen voor de lange termijn. Twee andere componenten van het EAPPI-programma proberen dit wel te bewerkstelligen. Munayer: "Ten eerste ondersteunen we lokale vredes- en mensenrechtenactivisten. We

betrekken zowel Palestijnse activisten als Israëlische organisaties en mensen bij ons werk, mits ze er dezelfde principes van geweldloosheid op nahouden. Ten tweede schrijven alle begeleiders

Jack Munayer van EAPPI

rapporten over wat ze hebben meegemaakt en over de intimidaties waar ze getuige van waren. Bij terugkomst in hun eigen land delen ze deze verhalen met hun kennissenkring, hun kerk, organisatie of zelfs hun parlement."

Situatie verslechterd sinds waarnemers weg zijn

De coronapandemie heeft echter een negatieve invloed gehad op het werk van EAPPI. Zo noemt Munayer een Palestijnse gemeenschap in het zuiden van Hebron, waar de dichtstbijzijnde school een aanzienlijk eind lopen is. "De kortste route komt langs een Israëlische nederzetting, maar wanneer de kinderen deze nederzetting passeren is de kans op intimidatie door de Israëlische kolonisten groot. Voorafgaand aan de pandemie liepen observators van de EAPPI daarom met deze kinderen mee naar school. Inmiddels zijn de Palestijnse scholen weer open, maar de kinderen in Zuid-Hebron durven zonder bescherming niet langs

de Israëlische nederzettingen te lopen. In plaats daarvan zijn zij nu gedwongen om een andere route te lopen, die drie uur duurt, om toch naar school te kunnen." Dit is slechts een van de vele voorbeelden van hoe de afwezigheid van waarnemers de situatie in Israël en Palestina beïnvloedt. "Ik krijg regelmatig de vraag van Palestijnse gemeenschappen of we terug kunnen komen omdat ze ons nodig hebben, dat de situatie is verslechterd sinds we er minder zijn. Dat doet me pijn," vertelt Munayer. Het is dan ook zijn hoop om snel in de mogelijkheid te worden gesteld om het programma te herstarten. "Maar op de lange termijn hoop ik dat het programma ophoudt te bestaan, omdat we simpelweg niet meer nodig zijn". ♦

Wil je meer weten over Jack en EAPPI? Kom dan naar het PAX Power to the People Event *Israel and Palestine: Narratives and Activism* waar Jack een van de sprekers zal zijn. Het event, 23 september in Utrecht, zal dieper ingaan op de situatie in Israël en Palestina. Een gevoelig onderwerp dat snel polariseert. Hoe komt dit? En is het niet juist daarom enorm belangrijk om te blijven bespreken? Met o.a. Raoul Heertje en Yaël van der Wouden. Luister ook de eerste aflevering van de PAX Palestine Podcast, op de website van PAX.

PAX ondersteunt het werk van EAPPI op verschillende manieren, door Nederlandse waarnemers voor te dragen, te trainen en vanuit Nederland te begeleiden tijdens hun uitzending. Ook deelt PAX verhalen en bieden we verdere ondersteuning bij de belangenbehartiging wanneer de waarnemers weer terug in Nederland zijn.

Agenda **Vredesweek**

PAX Power to the People

Een jaarlijkse manifestatie over activisme en solidariteit. Samen met o.a. Abdelkader Benali, Roza Qaidi, Natascha van Weezel en Extinction Rebellion onderzoeken we strategieën van vreedzaam verzet. Van protesteren tot procederen, van grass roots werk tot diplomatie, van theater tot universiteit, van de pleinen van Irak tot onze eigen Dam. Praat mee, denk mee, doe mee!

Ga naar
www.vredesweek.nl/agenda
om te kijken wat er bij jou
in de buurt te doen is

25 jaar Srebrenica Gevaarlijke Namen

Tijdens de Vredesweek in
Rotterdam (16/09) - Utrecht (21/09) - Helmond (22/09)

Fototentoonstelling 'Wat doe jij in Vredesnaam?'

Vanaf donderdag 16 september
te zien in Museum Vlaardingen

Walk of Peace Zwolle

Zaterdag 18 september
13.30 uur - 16.30 uur

Conflict as Opportunity

Zondag 19 september
15.00 - 16.30 uur
Utrecht, TivoliVredenburg en online

The Revolution is Female

Zondag 19 september
20.00 - 21.30 uur
Utrecht, TivoliVredenburg en online

Ontwapeningsdag

Dinsdag 21 september
Den Bosch
Wapen jezelf met citaten en verhalen uit verschillende levensbeschouwingen en religies.

Schrijfwedstrijd en verhalenavond over inclusief samenleven

Woensdag 22 september
Enschede

Lezing: Polarisatie en geweldloos communiceren

Woensdag 22 september
Didam

Making Peace with Nature

Woensdag 22 september
20:00 - 21:30 uur
Utrecht, TivoliVredenburg en online

Israel and Palestine: Insider and Outsider perspectives

Donderdag 23 september
20:00 - 21:30 uur
Utrecht, Geertekerk

Walk of Peace Almere

Zaterdag 25 september

Tenstoonstelling Dankzij de Vrijheid

Hele jaar

Zuidwolde

Utrechtse Vredesweeklezing 2021

Zaterdag 18 september

11.00 – 12.30 uur

Utrecht, Domkerk én online

Burgemeester Sharon Dijkma, spoken wordartiest Zaire Krieger, en pastor voor ongedocumenteerden Marieke Sillevius Smitt over het thema 'Inclusief samenleven'.

Livestream: Bridge to Liberation

Vrijdag 17 september

20.30 uur

Arnhem / Omroep Gelderland

Bevrijdingsfestival 'Liberation 040'

Zaterdag 18 september

12.30 – 00.00 uur

Eindhoven

'Vrouwen zijn leiders en hebben invloed!'

Rose Acindhel verbindt overheid en burgers in Zuid-Soedan

Inclusief samenleven is niet alleen het thema van de Vredesweek 2021 maar een ideaal dat wereldwijd aandacht verdient. Ook in Zuid-Soedan. Daar eisen vrouwen hun plek op om het werken aan vrede. En wat daar geldt, gaat ook in Nederland op: "We lijken heel erg op elkaar, daarom is het ook zo belangrijk om samen te werken en elkaar te versterken".

Door: Janneke Juffermans

Foto's: SSWI

De Zuid-Soedanese Rose Acindhel heeft kortgeleden een award gekregen voor het werk dat ze doet met haar organisatie Legacy for African Women and Children Initiative. Daarmee richt ze zich op het versterken van economische zelfstandigheid en de rechtspositie van vrouwen en hun bewustzijn daarover. Vanwege de veelbelovende resultaten heeft PAX besloten Rose en haar organisatie te steunen. Acindhel is trots op de award: "Het is een erkenning van het opbouwende werk dat we doen als vrouwen en waarom we zo belangrijk zijn bij vredesprocessen."

Rose Acindhel

Die erkenning kwam al eerder. In 2011 kreeg Zuid-Soedan onafhankelijkheid. Er leek een einde te komen aan een lange periode van conflict. Bij het toen opgestelde vredesakkoord werd afgesproken dat 25 procent van beschikbare middelen en vertegenwoordiging zou worden toegekend aan vrouwen. Toen in 2013 echter het geweld in Zuid-Soedan weer oplaaide, verliep het conflict langs etnische scheidslijnen. Met name de twee grootste bevolkingsgroepen, de Dinka en de Nuer,

kwamen tegenover elkaar te staan. Acindhel: "Juist vrouwen waren toen degenen die zorgden voor de gemeenschappen, die probeerden bruggen te slaan, die hun families overeind hielden. President Salva Kiir zag dat en verhoogde het percentage van 25 naar 35 procent. Helaas is de praktijk nog anders. Veel mannen verschuilen zich achter cultuur. Ze vinden dat vrouwen geen zeggenschap en eigendommen moeten hebben, maar zich moeten bezighouden met het huishouden en het verbouwen

'Ik kan als opgeleide vrouw veel meer voor mijn familie betekenen'

van land. We blijven erop hameren dat we inderdaad die 35 procent toegang krijgen tot middelen en vertegenwoordiging in besluitvorming. Dat betekent bijvoorbeeld gedeeld eigenaarschap van huis en andere bezittingen, zaken die nu alleen op naam van de man staan. Maar dat we ook mee mogen beslissen over of en aan wie je wordt uitgehuwelijkt."

Vastgelegde vrouwenrol

Acindhel zelf verzette zich al vroeg tegen de rol die van haar verwacht werd. Als jong meisje wilde ze heel graag naar school, maar na haar basisschooljaren werd van haar verwacht dat ze de vastgelegde vrouwenrol op zich nam. "Vooral mijn oom was heel sterk tegen. Hij richtte zijn woede zelfs tegen mijn moeder, omdat hij een bruidsschat zag verdampen en wist dat ik geen koeien naar de familie zou brengen wanneer ik niet als goede vrouw uitgehuwelijkt kon worden. Ik werd als een afvallige gezien. Maar ik nam het risico en wist dat ik juist meer voor de familie kon betekenen als ik naar school zou gaan."

Acindhel was in haar omgeving een tijd lang het enige meisje dat naar de middelbare school ging. Ze moest er een stuk voor lopen, door het gebied waar ook toen al conflicten gaande waren. Toen ze klaar was vertrok ze naar Kenia. "Mijn ouders besloten na lang aandringen dat ik naar Kenia mocht, waar ik werd opgevangen door een Duitse vrouw en verder kon leren. Nu ben ik terug en bellen mijn familieleden mij als ze hulp nodig hebben. Ik heb dus gelijk gekregen."

Kind van 64 stammen

Ze kwam in 2007 vol idealen uit Kenia terug: "Mijn ambitie en wens is dat we meer eenheid en teamwork creëren in Zuid-Soedan. We willen een vreedzaam Zuid-Soedan met vrijheid van meningsuiting

en gelijke kansen, waar vrouwen en meisjes volledig beschermd worden en toegang krijgen tot onderwijs, gezondheidszorg, faciliteiten en financiën. Zoals in de Veiligheidsraad volgens afspraken gemaakt onder VN-resolutie 1325."

Via verschillende banen in de ontwikkelingssector kwam ze bij het Ministerie van Lokaal Bestuur en Gender terecht, waar ze ontdekte dat veel vrouwen het gevoel hadden dat er te weinig verbinding en afstemming was tussen de overheid en de gemeenschappen. Ze begon die verbindingen te leggen. Niet alleen tussen overheid en gemeenschappen, maar ook tussen gemeenschappen onderling. Acindhel is zelf een Dinka, waar de meeste mensen in Zuid-Soedan toe behoren. "Maar ik ben een kind van 64 stammen en mijn moeder is Zuid-Soedan", benadrukt ze. "Ik ben niemand zonder al die anderen. Er zijn natuurlijk conflicten in Zuid-Soedan. Vooral vrouwen en kinderen zijn slachtoffer. Mijn bezoeken aan andere bevolkingsgroepen worden gewaardeerd. De eerste keren was het moeilijk en was er veel wantrouwen, maar inmiddels word ik hartelijk begroet."

Ze merkte dat alle groepen met dezelfde zorgen zitten over de toekomst, over het aanhoudende conflict, over schaarste van vruchtbaar land, mede verergerd door klimaatverandering. "We lijken heel erg op elkaar, daarom is het ook zo belangrijk om samen te werken en elkaar te versterken." Acindhel ziet de samenwerking tussen vrouwen vooral als een belangrijke route naar vrede. "Steeds meer vrouwen staan

op en zeggen: we moeten iets doen. En dat is ook zo. Het belangrijkste dat we onze kinderen nu kunnen en moeten bieden is een boodschap van hoop! Omdat wij vrouwen als sterke vredesstichters uit de bus komen, is het belangrijk dat we de ruimte krijgen. We zijn leiders en we hebben invloed. Dat mogen wij ons als vrouwen nog veel meer realiseren." ♦

Wat PAX doet in Zuid-Soedan

Het Zuid-Soedanprogramma van PAX werkt aan meerdere zaken. Het versterken van vrouwelijk leiderschap en de participatie van vrouwen in besluitvorming om zo inclusieve vrede dichterbij te brengen. Daarnaast pakken we schadelijke praktijken aan zoals seksueel en gendergerelateerd geweld. We motiveren de jeugd tot actieve geweldloosheid en ondersteunen het Nationale Actieplan voor Vrede van de kerk en Raad van Kerken in Zuid-Soedan. Dat is gericht op het aanpakken van de grondoorzaken van conflicten. Daarvoor doen we lobbywerk rond de uitvoering van het vredesakkoord. We zetten dialoog en neutrale forums op tussen vijanden en werken aan traumaverwerking en verzoening.

Theatervoorstelling Gevaarlijke Namen een monument voor de genocide

Het drama van Srebrenica door de ogen van een overlevende én een Dutchbatter. In het theaterstuk Gevaarlijke Namen dat deze maand in première gaat, worden voor het eerst beide perspectieven uitgebreid belicht. Alma Mustafić was 14 toen haar vader Rizo in de genocide werd vermoord. Raymond Braat was 20, toen hij als Dutchbatter onder toezicht oog van Serviërs de mannen van de vrouwen scheidde, waarna de mannen werden gedood. Een geschiedenis over gewone mensen, de waanzin van de haat en hoe de genocide van Srebrenica zesentwintig jaar later nog steeds hun leven en dat van vele anderen tekent.

Door: Anne Leenen

Foto's: Jostijn Ligtoet

De Bosnische overlevende (Alma) en Dutchbatter (Ray)

In Nederland wonen zo'n 3.500 Dutchbatveteranen. De Bosnische gemeenschap in Nederland telt ruim 60.000 zielen. Toch gaat het als we over de genocide in voormalig Joegoslavië praten meestal over Dutchbat. Terwijl

voor Dutchbat het verhaal pas in 1994 begint, begon de oorlog voor de Bosniakken (Bosnische moslims) twee jaar eerder. Mannen verdwenen in concentratiekampen en vrouwen werden stelselmatig verkracht in speciaal daarvoor ingerichte 'hotels'. Servische milities, ondersteund door het Joegoslavische Volksleger, probeerden Oost-Bosnië te zuiveren van alles wat geen Servisch bloed had. Serviërs die het opnamen voor hun niet-Servische burens liepen ook gevaar. In het theaterstuk wordt er dan ook nadrukkelijk voor

gekozen om het verhaal te vertellen vanaf 1991, het jaar waarin Joegoslavië uit elkaar viel.

Boy Jonkergouw, regisseur van Gevaarlijke Namen: "Toen ik deze voorstelling probeerde te verkopen, zeiden sommige theaterprogrammeurs: 'Srebrenica, dat weten we nu wel.' Maar ik kon alleen maar voorstellingen vinden die het verhaal van Dutchbat centraal stellen. Meestal gaat het dan om Dutchbatters die uitleggen hoe machteloos ze waren. Helemaal

Gevaarlijke Namen is een confronterende voorstelling

arlijke Namen, ocide in Srebrenica

waar, maar de overlevenden zitten niet te wachten op Dutchbatters die zich verdedigen.

Zij zien liever dat ze vertellen wat ze destijds hebben gezien.”

Gevaarlijke Namen is een confronterende voorstelling waarin de Dutchbatter (Ray) en de Bosnische overlevende (Alma) niet als slachtoffers, maar als getuigen-deskundigen worden gehoord. Over veel zijn zij het eens,

'Mensen weten niet wat er gebeurt is, dat doet pijn'

niet hoeveel pijn ze soms veroorzaken met uitspraken die ze doen,” zegt Alma Mustafić, wiens persoonlijke verhaal en dat van haar familie centraal staat in het stuk. “Maar Dutchbatters zijn niet onverschillig. De onverschilligheid lijkt vooral groot bij het Nederlandse publiek. Mensen weten niet wat er gebeurt is, en dat doet pijn.”

maar in de voorstelling wordt ook duidelijk waar hun meningen en verwerkingsprocessen nog botsen.

“Dutchbatters weten

PAX en Gevaarlijke Namen

Gevaarlijke Namen wordt gemaakt door Boy Jonkergouw Theaterproducties in samenwerking met Het Zuidelijk Toneel en PAX. Samen met acteurs Mike Weerts, Jolijn Henneman en Karen Sibbing. PAX ontwikkelde met Dutchbatveteranen en nabestaanden lesmateriaal bij de voorstelling. De Canon van de Nederlandse geschiedenis besteedt er aandacht aan, maar beknopt en in de context van vredesmissies. Het woord genocide is in de Canon vervangen door massamoord. Het verschil tussen massamoord en genocide is juridisch net zo groot als het verschil tussen moord en doodslag. In het Nederlandse onderwijs wordt het narratief van Dutchbat centraal gesteld. De slachtoffers van de genocide lijken slechts figuranten. PAX ziet het als haar missie om een bijdrage te leveren aan inclusief onderwijs, dat recht doet aan de diversiteit van de samenleving.

“In het toneelstuk vertellen we het verhaal van mijn familie”, vertelt Alma, “dat leed staat symbool voor het leed van de Bosniaks. Ik wil dat mensen weten dat de nationalistische Serviërs (Cetniks) tot op de dag van vandaag ontkennen dat er genocide gepleegd is. Terwijl Servië wel een plek aan de onderhandelingstafel heeft bij de EU. Het is zo belangrijk om genocide te erkennen, want slachtoffers voelen zich niet erkend in hun leed terwijl de daders de wind in de rug hebben. De moord op mijn vader, dat is een gemis, een pijn die nooit over gaat. Daar leef ik mee. Waar ik niet mee kan leven, dat

is de ontkenning van de genocide door de Servische nationalistische regering en de onverschilligheid in het westen. Ik wil dat deze voorstelling daar iets in verandert. Dat als we zeggen 'dit nooit meer' het ook echt nooit meer betekent."

Roepende in de woestijn

Alma vindt het belangrijk om het verhaal samen met een Dutchbatter te vertellen, naast elkaar. "Het leed is zo groot en wij voelen ons vaak een roepende in de woestijn. Maar als Ray zegt 'ik heb dat gezien', dan luisteren de mensen wel. Dat helpt ons. Als je elkaar leert kennen, ontstaat er ook medeleven aan beide kanten. Dat hebben de Dutchbatters ook nodig, om te horen dat wij het ze niet kwalijk nemen. Een psycholoog laat een Dutchbatter met PTSS misschien begrijpen waarom hij zich zo voelt, maar als Dutchbatters en overlevenden met elkaar praten, kunnen we samen echt verder komen. We moeten ook leren van Srebrenica, dat je niet neutraal kunt zijn bij een genocide. Je moet een kant kiezen, want door neutraal te zijn kies je de kant van de agressor."

Ook voor Dutchbatter Ray is het belangrijk om het hele verhaal van twee kanten te belichten: "Ik hoop echt dat mensen na het zien van de voorstelling gaan Googelen naar wat er allemaal gebeurd is, dat ze zich gaan verdiepen. Ik wil de echte gebeurtenissen vertellen. Dutchbatters

Fragment uit Gevaarlijke Namen

Ray: Het gaat nu beter met mij. Sinds twee jaar. Twee jaar geleden ingestort. Ik ben zo'n SS'er. Zei ik tegen mijn vrouw. Keken we naar zo'n nazifilm, dan dacht ik, kijk, zie je die SS'er...zo was ik ook. Jij gaat naar links. Jij gaat naar rechts. En ik heb staan lachen. Ik heb gelachen, op het moment dat...Het interesseerde me niet. Ik voelde er niks bij. Ik wist dat die vermoord werden... en het interesseerde me niet. Toen. En ik was 20 jaar. Ik weet niet hoe ik ermee om moet gaan. Hoe ik ooit weer van mezelf kan houden. En dat is mijn grootste schaamte. Ik heb me zo lang zo diep geschaamd. Dat ik er niet meer wilde zijn.

Alma: Ik heb er veel over nagedacht. Of ik het wel wilde. Met een Dutchbatter op het podium. Ik hoor ze dan zeggen. Ik heb PTSS. Of ik heb dit of dat. En dan denk ik aan de ene kant, wat erg. Maar er is ook een stuk in mij dat denkt: Serieuw. Moet ik nou medelijden met jou hebben? Luister vriend, ik heb 22 familieleden verloren. Wie ben jij om PTSS te hebben. En dan komt er weer zo'n Dutchbatter op TV, en dan denk ik, prima. Maar kunnen we het nu ook een keer over de slachtoffers hebben?

hebben de neiging om zich te blijven verdedigen, vaak ook uit schaamte; 'we hebben het goed gedaan!'. Maar we moeten ook vertellen wat er niet goed ging. De erkenning voor Dutchbat is er gewoon, niemand hoeft daaraan te twifelen. Maar als je hebt gezien dat daar een genocide gaande was, waarom vertel je dat niet? Gelukkig zie ik dat behoorlijk wat Dutchbatters meer gaan praten."

Schaamte, onverschilligheid en ontkenning

Bij Ray overheerst nu vooral de schaamte. "Ik schaam me heel erg, vooral voor mijn onverschilligheid, toen. Het zal een overlevingsmechanisme zijn geweest, maar

op het moment dat ik die mannen van de vrouwen scheidde, voelde ik er helemaal niks bij. Ik weet dat ik nog maar een kind was, maar ik kan het mezelf maar moeilijk vergeven."

Iedereen moet het verhaal kennen

Boy Jonkergouw: "Na meerdere voorstellingen met veteranen zei Dion van den Berg van PAX: 'Waarom maak je geen stuk over de nabestaanden en de slachtoffers?' Dat wilde ik graag doen, en zeker samen met Alma. Veel HBO-studenten in Nederland weten niet eens wat Srebrenica inhoudt, hebben er nog nooit van gehoord. En de Nederlanders die het wel weten, kennen het verhaal pas vanaf 1994, terwijl de bredere context zo belangrijk is bij het doorgronden van wat aan genocide voorafgaat. Uiteindelijk moet iedereen het echte verhaal leren kennen. Ik heb intensieve gesprekken met Ray en Alma gevoerd toen ik begon te schrijven aan het stuk. Elk woord, elke zin van het script is authentiek. Het moet zo goed kloppen dat ze nergens het idee hebben dat ze iets moeten acteren."

Gevaarlijke Namen gaat op 16 september 2021 in première in theater Zuidplein in Rotterdam en maakt daarna een landelijke tournee. Op 21 september wordt Gevaarlijke Namen twee keer opgevoerd in de Stadsschouwburg van Utrecht. Daarna zal het stuk door het hele land worden opgevoerd. ♦

Dutchbatter Ray toont de namen van de vermoorde mensen.

Werken aan vrede in Irak, Libanon en Palestina

Naast het werk in eigen land voor vrede en dialoog, steunt PAX ook partnerorganisaties en vredesactivisten in andere delen van de wereld. Zo is Musawat een vredesproject in Irak, Libanon en Palestina. De verschillende religieuze en etnische groepen in deze landen leven niet altijd samen. Integendeel, ze weten vaak weinig over elkaars tradities, overtuigingen en cultuur, met als gevolg onderlinge spanningen, uitsluiting en discriminatie.

Aryan Khalat uit Irak

Anbara Shalada uit Palestina

Maha Amin uit Libanon

Ervaringen delen

Dit is vooral het geval bij kleinere minderheidsgroepen zoals de Yezidi's in Irak die dagelijks worden geconfronteerd met achterstelling en haat vanwege hun religieuze achtergrond. Aryan Khalat vertelt: "Na aanvallen van ISIS moest ik, samen met duizenden andere Yezidi's wegvluchten uit mijn geboortestad. In het kamp waar ik terecht kwam hoorde ik over Musawat en ik sloot me aan. Het is een geweldig platform voor mij en andere minderheidsgroepen om onze ervaringen te delen en meer te leren over elkaars cultuur en achtergrond. Onze Yezidi-religie is al duizenden jaren oud, maar er is er maar weinig over ons bekend".

Vreedzaam samenleven

Musawat - wat in Arabisch 'gelijkheid' betekent - verenigt jonge vrouwen en mannen die zich inzetten om de dialoog en gelijkheid tussen mensen te bevorderen en biedt hen een platform om op te staan tegen discriminatie op basis van religie en levensovertuiging. Onder andere door naar elkaar te luisteren, ervaringen te delen en te leren van elkaar. De Palestijnse Anbara Shalada is actief lid van Musawat, want ook in haar land staan de verschillende religieuze en etnische groepen vaak lijnrecht tegenover elkaar. Anbara Shalada en haar mede-actvisten doen er alles aan om de sociale kloof te overbruggen: "Ik denk dat verandering en gelijkheid mogelijk is in de Palestijnse samenleving, ondanks verschillen in religie, etniciteit en politieke opvattingen".

De ander respecteren

Maha Iman uit Libanon sloot zich aan bij Musawat om met acteren en theater de stem van vrouwen te versterken en vooroordelen over vrouwen weg te nemen om zo gelijkheid te bereiken. "Gelijkheid betekent voor mij dat we allemaal één menselijke taal delen. Er is geen verschil tussen ons. We hebben allemaal te maken met liefde, en door middel van kunst kunnen we ons allemaal op verschillende manieren uiten, de mening van de ander respecteren, verschil en diversiteit respecteren. Met liefde kunnen we de wereld ten goede veranderen omwille van gelijkheid en rechtvaardigheid".

Laat na voor vrede

Wist u dat u PAX ook in uw testament kunt opnemen? Vraag gratis onze brochure met tips en advies aan bij Marlou van Campen, fondsenwerver major donors en nalatenschappen vancampen@paxvoorvrede.nl
06-48 98 14 91.

Met een gift voor ons werk, steunt u dappere activisten, zoals Aryan, Anbara en Maha in hun strijd voor een inclusieve samenleving. Zij durven. U ook? Iedere bijdrage is heel welkom via www.paxvoorvrede.nl/zijdurven of NL03 TRIO 0390 5150 00 o.v.v. Zij durven.

**We blijven
vechten
voor
vrede en
verzoening.**

Een wereld zonder oorlog en geweld. Hoewel het een droom lijkt, geeft PAX nooit op. PAX is dé vredesorganisatie van Nederland en zet zich internationaal in voor vrede en verzoening. Zo bekommert de organisatie zich onder andere om de Colombiaanse kinderen die werden ontvoerd om ze tot kindsoldaten te maken. Samen met slachtofferorganisaties zorgt PAX dat de verhalen van ouders en kinderen worden gehoord door het vredestribunaal, dat na decennia van oorlog gerechtigheid moet brengen in Colombia.

PAX is één van de meer dan honderd organisaties die wij dankzij onze deelnemers kunnen ondersteunen. De afgelopen vijf jaar ontving PAX een bijdrage van € 6,1 miljoen. Sinds de oprichting van de Postcode Loterij in 1989 hebben we al ruim € 6,5 miljard aan goede doelen kunnen schenken. **Samen voor een betere wereld: postcodeloterij.nl**

Dankzij u.

